

УДК 378.22.012:[373.5:796/799]

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.71-2.14>**Ю. В. Дутчак**кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту
Хмельницького національного університету

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Статтю присвячено з'ясуванню можливостей інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури та ступеня використання можливостей зазначеної технології в освітньому процесі професійної підготовки майбутніх науково-педагогічних працівників.

З'ясовано, що питаннями забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців опікувались як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, причому розглядали окремі питання цього процесу.

Встановлено, що оволодіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями та методикою їх використання в освітньому процесі сприятиме підвищенню якості професійної підготовки майбутнього фахівця, збільшенню доступності освіти, забезпеченню потреб суспільства в конкурентоздатних фахівцях.

Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі забезпечують індивідуалізацію процесу навчання, зменшуючи фронтальні види робіт і збільшуючи частку індивідуально-групових форм і методів навчання; сприяють підвищенню мотивації до навчання, розвитку креативного мислення, дають змогу економити навчальний час; інтерактивність і мультимедійна наочність сприяють кращому представленню, внаслідок чого відбувається краще засвоєння інформації.

До сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання відносять інтернет-технології, мультимедійні програмні засоби, офісне і спеціалізоване програмне забезпечення, електронні навчальні, навчально-методичні ресурси, системи дистанційного навчання тощо.

Для визначення рівня впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес закладів вищої освіти проведено опитування майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури (136 респондентів) та науково-педагогічних працівників (47 респондентів).

У ході дослідження виявлено, що більше половини майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури не задоволені рівнем наявних матеріалів з дисциплін у модульному об'єктивно-орієнтованому навчальному середовищі MOODLE, необхідних для майбутньої професійної діяльності, не використовують систематично мультимедійні засоби для підготовки до практичних (семінарських, лабораторних) занять; майже 70% науково-педагогічних працівників використовують мультимедійні засоби під час проведення навчальних занять.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, забезпечення якості, професійна підготовка, майбутні магістри середньої освіти з фізичної культури.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших соціокультурних проблем сучасної України, що долучилась до Болонського процесу, є вдосконалення та забезпечення якості вищої освіти.

Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів набуває все більшого значення, адже в умовах конкурентної боротьби на ринку праці саме якість стає основним показником життєздатності організації. Якість професійної підготовки майбутніх магістрів у закладі вищої освіти виступає одним з ключових понять щодо оцінки ефективності освітнього процесу, а його рівень фактично характеризує ефективність діяльності закладу вищої освіти загалом.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки зазначено, що пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучас-

них інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців розглядаються цілою низкою науковців. Так, Л. Овсянкіна асоціює забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців з поняттями «конкурентоспроможність» та «ефективність освіти». Надалі дослідниця зазначає, що конкурентоспроможний фахівець повинен відповідати таким критеріям, як: високий професіоналізм, володіння сучасними методами й технологіями конструювання, моделювання та отримання інноваційних рішень, вміння

працювати у світовому інформаційному просторі, вільне володіння однією або кількома іноземними мовами, обізнаність з основними вимогами організації трудових взаємин і методами конфліктології, ініціативність, комунікабельність, готовність до самостійної, високоякісної, результативної праці, здатність генерувати нестандартні рішення, а також вміння визначати пріоритети [1, с. 167].

Зарубіжні дослідники Z. Kafi, K. Motallebzadeh, H. Khodabakhshzadeh і M. Zeraatpisheh вважають, що забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців корелюється з професійним досвідом та кваліфікацією науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти [2, с. 319].

Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури, як указує І. Хоменко, полягає у дотриманні, з одного боку, органічної єдності загальноосвітнього, професійно орієнтованого навчання та всебічного розвитку особистості, з іншого – у формуванні глибоких знань, творчого мислення, здатності самостійно приймати рішення [3, с. 144].

Відзначаємо, що шляхи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх професіоналів з фізичної культури розглядаються у сучасній педагогічній науці фрагментарно та не системно.

Мета статті полягає у з'ясуванні можливостей інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. Тенденцією розвитку сучасного суспільства, на думку А. Андрєєва, є перехід від індустріального до інформаційного суспільства, в якому об'єктами і результатами праці переважної частини зайнятого населення стануть інформаційні ресурси і наукові знання [4, с. 39].

Характеризуючи інформатизацію у суспільстві, І. Завальна зазначає, що це – сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, побудованих на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки [5, с. 217].

Ми погоджуємося з науковцями С. Шаровим та О. Постильною, що одним з пріоритетних напрямів інформатизації суспільства є інформатизація освіти, що визначається як процес забезпечення галузі освіти відповідними методологіями та практикою оптимального створення й використання нових інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічних цілей навчання та виховання [6, с. 200].

Під інформатизацією освіти Ю. Триус розуміє сукупність взаємопов'язаних процесів (організаційних, управлінських, науково-технічних, навчальних, виховних), що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб усіх учасників освітнього процесу, розвитку їхнього інтелектуального потенціалу, самореалізації і самовдосконалення, на забезпечення підготовки до повноцінної професійної діяльності і життя в інформаційному суспільстві на основі створення, розвитку і використання сучасних інформаційно-комунікаційних систем, мереж, ресурсів та технологій [7, с. 34].

Зазначаємо, що інформатизація освіти не тільки сприяє підвищенню рівня освіченості людей, освоєнню ними комп'ютерної техніки і нових способів роботи з інформацією, а формує особливий інтелект, новий тип мислення, особистісні якості, що забезпечують успішність людини у технологічних, соціальних та інформаційних реаліях навколишнього світу, які дуже швидко змінюються.

Науковці Р. Гуревич і М. Кадемія виділяють такі завдання інформатизації освіти, як:

1) підвищення якості підготовки фахівців на основі використання у навчальному процесі інформаційних технологій;

2) упровадження активних методів навчання, підвищення творчого та інтелектуального складників;

3) інтеграція різноманітних видів навчальної діяльності;

4) адаптація технологій навчання до індивідуальних особливостей студентів;

5) розробка нових технологій навчання, що сприяють активізації пізнавальної діяльності всіх, хто навчається, підвищує мотивацію на основі засобів і методів інформаційно-комунікаційних технологій до їх використання у професійній діяльності;

6) забезпечення неперервності та наступності в навчанні;

7) розробка навчальних матеріалів для дистанційного навчання;

8) удосконалення програмно-методичного забезпечення навчального процесу;

9) упровадження інформаційних технологій у процес спеціальної професійної діяльності фахівців різних профілів [8, с. 18].

Погоджуємося з І. Робертом, що інформаційно-комунікаційні технології є засобом підвищення ефективності організації освітнього процесу [9, с. 13].

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у вищій школі, на думку С. Шарова та О. Постильної, зазвичай зводиться до двох основних напрямів. Перший напрям полягає у використанні можливостей інформаційно-комуні-

каційних технологій з метою покращення доступності освіти, що здійснюється через включення в систему освіти людей, для яких інший спосіб може бути взагалі недоступним, наприклад, для інвалідів. Другий напрям передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій для зміни змісту й методів навчання в межах традиційної форми [6, с. 202].

Оволодіння сучасними інформаційними та інформаційно-комунікаційними технологіями, методикою їх використання в освітньому процесі, як указують М. Кадемія та І. Шахін, сприятиме підвищенню якості професійної підготовки майбутнього фахівця, збільшенню доступності освіти, забезпеченню потреб суспільства в конкурентоздатних фахівцях [10, с. 79].

Аналіз досліджень науковців Р. Гуревича, М. Кадемія [8], Л. Денисової [11] та інших дає змогу констатувати, що до сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання відносять інтернет-технології, мультимедійні програмні засоби, офісне і спеціалізоване програмне забезпечення, електронні навчальні, навчально-методичні ресурси, системи дистанційного навчання тощо.

Серед нових інформаційно-комунікаційних технологій особливе місце посідають «хмарні технології» (англ. cloud computing), які пов'язують з динамічно масштабованим вільним способом доступу до зовнішніх обчислювальних інформаційних ресурсів у вигляді сервісів, які надаються за допомогою Інтернету (Software as a Service, Platform as a Service). В межах закладу вищої освіти це – використання «Модульного середовища для навчання» (Moodle), комп'ютерних підручників, діагностично-тестових систем, лабораторних комплексів, експертних систем, баз даних, консультаційно-інформаційних систем, прикладних програм, які забезпечують автоматичну обробку інформації.

Переконані, що інформаційно-комунікаційні технології забезпечують поєднання процесів

вивчення, закріплення і контролю засвоєння навчального матеріалу, які в межах традиційного навчання зазвичай є розірваними. Зазначені технології дають можливість більшою мірою індивідуалізувати процес навчання, зменшуючи фронтальні види робіт і збільшуючи частку індивідуально-групових форм і методів навчання; сприяють підвищенню мотивації до навчання, розвитку креативного мислення, дають змогу економити навчальний час; інтерактивність і мультимедійна наочність сприяють кращому представленню, внаслідок чого відбувається краще засвоєння інформації.

На позитивний вплив інформаційно-комунікативних технологій в освітньому процесі вказує В. Кремень, зазначаючи, що інформатизація навчального процесу – провідний напрям підвищення результативності навчального процесу на сучасному етапі розвитку суспільства [12, с. 4].

З метою визначення рівня впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес закладів вищої освіти проведено опитування майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури (136 респондентів) та науково-педагогічних працівників (47 респондентів) Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка, Національного університету фізичного виховання і спорту, Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, Хмельницького національного університету.

Аналізуючи відповіді майбутніх магістрів щодо задоволеності рівнем наявних матеріалів з дисциплін у модульному об'єктивно-орієнтованому навчальному середовищі MOODLE (за наявності), необхідних для майбутньої професійної діяльності, можна стверджувати, що майже 60% респондентів незадоволені, по 17% – частково задоволені та не змогли відповісти і тільки 6% – задоволені (рис. 1), що вказує на низьку ефективність використання такої технології.

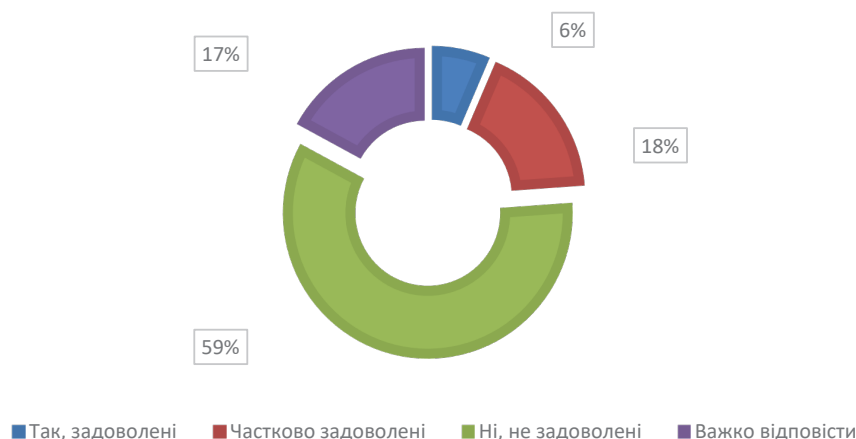

Рис. 1. Розподіл відповідей магістрантів щодо задоволеності рівнем наявних матеріалів з дисциплін у модульному об'єктивно-орієнтованому навчальному середовищі MOODLE, необхідних для майбутньої професійної діяльності, %

Аналізуючи відповіді магістрантів стосовно спрямування зусиль до створення мультимедійних засобів під час підготовки до практичних (семінарських, лабораторних) занять, можна стверджувати, що спрямовують свої зусилля 7,95% респондентів, частково спрямовують – 60%, не спрямовують – 31,45% (рис. 2), що вказує на безсистемність та періодичність у використанні магістрантами можливостей інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Таким чином, констатуємо, що можливості інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі магістрантами використовуються епізодично, що зумовлюється низькою інформаційною культурою респондентів та потребує подальшого вдосконалення.

Аналізуючи відповіді науково-педагогічних працівників стосовно використання мультимедійних засобів під час проведення навчальних занять, відзначаємо, що 67% респондентів використовують, 26,78% – частково використовують, 6,22% – не використовують (рис. 3).

Переконані, що використання інформаційно-комунікаційних технологій має суттєвий вплив на формування індивідуального стилю майбутньої професійної діяльності педагогічних професіоналів, конкурентоспроможних на ринку праці, зорієнтованих на особистісний і професійний саморозвиток.

Висновки і пропозиції. Підвищення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури повинно здійснюватися на основі створення інформаційно-комунікацій-

Рис. 2. Розподіл відповідей магістрантів стосовно спрямування зусиль до створення мультимедійних засобів під час підготовки до практичних (семінарських, лабораторних) занять, %

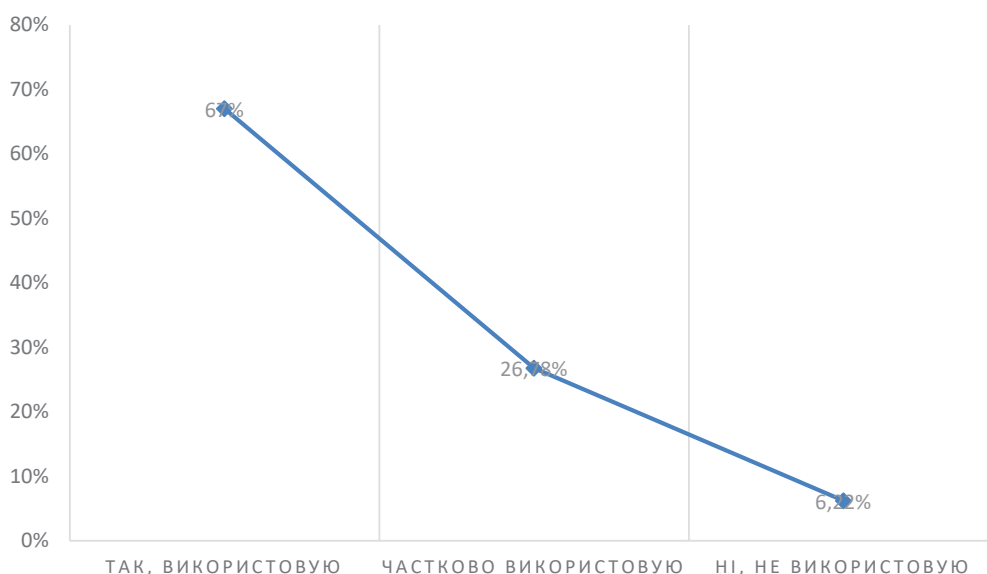

Рис. 3. Розподіл відповідей науково-педагогічних працівників стосовно використання мультимедійних засобів під час проведення навчальних занять, %

ного освітнього середовища закладу вищої освіти, застосування сучасних засобів інтернет-технологій, хмарних технологій, дистанційного навчання, мультимедійних програмних засобів та електронних навчально-методичних ресурсів.

Перспективи подальших досліджень передбачають формування програмного забезпечення для ефективності професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури у закладах вищої освіти.

Список використаної літератури:

1. Овсянкіна Л. Проблеми упровадження менеджменту якості у систему сучасної вищої освіти. *Моніторинг якості освіти: теорія і практика* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 16–17 грудня 2009 р. Київ : КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2009. С. 165–168.
2. Zahra Kafi, Khalil Motallebzadeh, Hossein Khodabakhshzadeh, Mitra Zeraatpisheh. Quality in English Language Teaching: Postulating a Prospective Quality Enhancement Model. *Research in English Language Pedagogy*. Volume 8, 2020, pp. 311–333.
3. Хоменко І.М. Якість фахових знань майбутніх учителів фізичної культури з дисциплін професійної та практичної підготовки – результат контрольної-аналітичної компетентності викладачів. *Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки*, 2015. № 34. С. 143–149.
4. Андреев А.А. Педагогика высшей школы. Новый курс. Москва : Москов. междунар. ин-т эконометрики, информатики, финансов и права, 2002. 264 с.
5. Завальна І. Інформатизація освіти як чинник розвитку інформаційного суспільства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки, 2017. № 865. С. 211–214.
6. Шаров С., Постильна О. Інформатизація освіти і виховання як вектор розвитку сучасного суспільства. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка*, 2017. № 1. С. 199–204.
7. Триус Ю.В. Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання математичних дисциплін у вищих навчальних закладах : дис. ... док. пед. наук : 13.00.02. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2005. 410 с.
8. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях : навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти. Київ : Освіта України, 2006. 390 с.
9. Роберт І.В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы; перспективы использования. Москва : ИИО РАО, 2010. 140 с.
10. Кадемія М.Ю., Шахіна І.Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі : навчальний посібник. Вінниця : ТОВ «Планер», 2011. 220 с.
11. Денисова Л.В. Оцінка ефективності застосування інформаційних комп'ютерних технологій навчального призначення в процесі професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. Київ, 2013. № 4. С. 61–67.
12. Кремень В.Г. Інформатизація освіти – провідний напрям підвищення результативності навчального процесу. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2011. № 1. С. 3–6.

Dutchak Yu. Information and communication technologies as of quality assurance for professional training of future secondary education masters in physical culture

The article deals with analysis of information and communication technologies capabilities to assure quality of professional training of future masters in physical culture and the degree of capacity application of the aforementioned technology in the educational process of professional training of future academic staff.

It has been revealed that the issue of quality assurance of professional training of future specialists has been studied by both native and foreign scientists, at the same time specific issues of this process have been analyzed.

It has been revealed that mastering modern information and communication technologies and methods of their application in educational process improves quality of professional training of future specialists, increases availability of education, promotes assurance of society's needs in competitive specialists.

Information and communication technologies in educational process promote individualization of educational process while decreasing frontal types of work and increasing the share of individual and group forms and methods of education; promote increase of motivation to study, development of creative thinking, enable to save educational time; interactivity and multimedia visibility promotes better presentation, as a result of which information is being acquired better.

Modern information and communication educational technologies include Internet technologies; multimedia software; office and special software, educational, educational and methodological e-resources, systems of distance learning etc.

In order to define the level of implementation of information and communication technologies in educational process in higher educational establishments, polling of secondary education masters in physical culture (136 respondents) and academic staff (47 respondents) was done.

Within the research, it has been revealed that over half of future secondary education masters in physical culture are not satisfied with the level of available subjects, materials on MOODLE platform needed for their future professional activity; do not systematically use multimedia means in preparation to practical (seminar, laboratory) classes; about 70% of academic staff use multimedia means during classes.

Key words: *information and communication technologies, quality assurance, professional training, future secondary education masters in physical culture.*